

Návrh aktivit podporujících hudební tvořivost dětí předškolního věku

Barbora Otáhalová

Bakalářská práce
2023

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Barbora Otáhalová**
Osobní číslo: **H20947**
Studijní program: **B0112P300001 Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Návrh aktivit podporujících hudební tvořivost dětí předškolního věku**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury o kreativitě v předškolním vzdělávání.
Vymezení teoretických východisek zaměřených na tvořivost při hudebních činnostech v mateřské škole.
Příprava a zpracování sady aktivit podporujících hudební tvořivost dětí předškolního věku.
Realizace a ověření sady hudebních aktivit ve vybrané mateřské škole.
Evaluace sady, zpracování závěrů a doporučení pro praxi mateřských škol.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

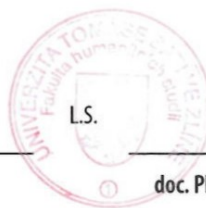
- Burton, S. L., & Taggart, C. C. (Eds.). (2011). *Learning from Young Children Research in Early Childhood Music*. Plymouth: Published in partnership with MENC: The National Association for Music Education.
- Dongauser E. V., Nezhinskaya T. A., & Glazyrina, E. Yu. (2020). Development of Creative Abilities of Preschool Children Using Musical Digital Technologies. In E. V. Dongauser, *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, vol. 437 (pp. 187–191). Atlantis Press.
- Lindeman, C. (2018). *Musical Children: Engaging Children in Musical Experiences*. New York: Taylor & Francis.
- Slavíková, P. (2020). *Dětská hudební tvořivost v preprimárním vzdělávání*. Praha: Univerzita Karlova.
- Szobiová, E. (2016). *Tvorivost – poznávanie tajomstiev*. Plzeň: Aleš Čeněk.
- Žák, P. (2017). *Kreativita a její rozvoj*. Brno: Motiv Press.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Libuše Jelénková, Ph.D.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **18. listopadu 2022**

Termín odevzdání bakalářské práce: **28. dubna 2023**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. PhDr. Mgr. Marcela Janíková, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 18. listopadu 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a).
V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 24.4.2023

.....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Má bakalářská práce je teoreticko-aplikačního charakteru. V první části jsou vymezeny stěžejní pojmy týkající se hudební tvořivosti v preprimárním vzdělávání. Předmětem druhé, praktické části je návrh konkrétní sady aktivit podporujících hudební tvořivost dětí v prostředí mateřské školy, dále ověření této sady a následně evaluace a doporučení pro praxi mateřských škol.

Klíčová slova: hudba, tvořivost, hudební činnosti, hudební tvořivost

ABSTRACT

My thesis has a theoretical applicational character. The first part defines the key concepts and terms which are related to musical creativity in pre-primary education. The aim of the second, practical part is a suggestion of a specific set of activities, which are supporting children's musical creativity in the environment of a kindergarten, the validation of this set, and then the evaluation and recommendations for kindergarten practice.

Keywords: music, creativity, musical activities, musical creativity

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Libuši Jelénkové, PhD. za její odborné vedení a cenné rady, které mi během procesu psaní poskytla. Velké poděkování také patří mateřské škole, která se ochotně zapojila do mého výzkumu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 TVOŘIVOST	12
1.1 ETYMOLOGIE POJMU TVOŘIVOST.....	12
1.2 TVOŘIVOST POHLEDEM VYBRANÝCH AUTORŮ.....	12
1.3 PROJEVY TVOŘIVOSTI.....	13
1.3.1 Bariéry tvořivosti.....	14
1.4 TVOŘIVÝ PROCES.....	15
1.5 TVOŘIVOST U DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU.....	15
1.5.1 Projevy tvořivosti dětí předškolního věku	16
1.5.2 Bariéry tvořivosti u dětí předškolního věku	17
1.5.3 Podpora tvořivosti u dětí předškolního věku ze strany učitele.....	17
2 HUDEBNÍ ČINNOSTI V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	19
2.1 DĚLENÍ HUDEBNÍCH ČINNOSTÍ	20
2.2 HUDEBNÍ ČINNOSTI V KURIKULU MATEŘSKÉ ŠKOLY.....	21
3 HUDEBNÍ TVOŘIVOST DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	24
3.1 TVOŘIVOST PŘI HUDEBNÍCH ČINNOSTECH V MŠ.....	25
3.2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ HUDEBNÍ TVOŘIVOST DĚTÍ	25
3.3 HUDEBNÍ SCHOPNOSTI.....	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
4 AKTIVITY ROZVÍJEJÍCÍ HUDEBNÍ TVOŘIVOST DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	29
4.1 CÍLE.....	29
4.2 CHARAKTERISTIKA MATEŘSKÉ ŠKOLY.....	29
4.3 CHARAKTERISTIKA DĚTÍ.....	29
5 REALIZACE SADY HUDEBNÍCH AKTIVIT	31
5.1 REALIZACE NÁVRHU AKTIVIT.....	31
5.2 PŘÍPRAVNÁ FÁZE A ZPŮSOB ZAZNAMENÁVÁNÍ AKTIVIT.....	31
5.3 OBSAH HUDEBNÍCH AKTIVIT.....	31
5.4 AKTIVITA Č. 1: AUTORSKÁ MELODIE.....	34
5.5 AKTIVITA Č. 2 – PRÁCE S PŘÍBĚHEM	37
5.6 AKTIVITA Č. 3 – HUDEBNÍ PEXESO	40
5.7 AKTIVITA Č. 4 – VLASTNÍ NÁSTROJ	42
5.8 AKTIVITA Č. 5 – HUDEBNÍ INTERPRETACE.....	44

5.9	AKTIVITA Č. 6 – HUDEBNÍ POCHOD	46
6	EVALUACE.....	49
6.1	VLASTNÍ REFLEXE	49
6.2	HODNOCENÍ UČITELKOU.....	51
6.3	POROVNÁNÍ VLASTNÍ REFLEXE A HODNOCENÍ UČITELKOU	54
7	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	56
	ZÁVĚR.....	57
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	58
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	60
	SEZNAM TABULEK.....	61

ÚVOD

Téma této práce „Návrh aktivit podporujících hudební tvořivost dětí předškolního věku“ jsem zvolila, protože k němu mám, díky podnětnému prostředí, ve kterém jsem vyrůstala, velmi blízký vztah. Již od dětství je hudební výchova mou oblíbenou oblastí.

V teoretické části mé bakalářské práce se zabývám teoretickým vymezením tohoto tématu. Konkrétně zmiňuji tři stěžejní kapitoly, a sice tvořivost, hudební činnosti a propojení tvořivosti a hudební činnosti, čímž se rozumí hudební tvořivost. Praktická část této práce obsahuje návrh konkrétních aktivit, které podporují hudební tvořivost dětí předškolního věku, jejíž součástí je také evaluace a doporučení pro praxi mateřských škol.

Cílem mé práce je nejprve teoreticky vymezit všechny pojmy, které souvisejí s mým tématem, a dále navrhnout konkrétní sadu aktivit, která má za úkol podpořit hudební tvořivost dětí v mateřské škole, a následně také ověřit, zdali jsou mnou navržené aktivity vhodné pro realizaci v prostředí mateřské školy.

V této práci bych také chtěla vyzdvihnout důležitost podporování kreativity a tvořivosti u dětí, která je pro jejich všestranný rozvoj velmi podstatná. Hudební výchova má u dětí předškolního věku velký význam, jelikož díky ní může docházet k rozvoji několika důležitých oblastí, jako je např. vývoj řeči.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TVOŘIVOST

Uvést, co přesně znamená pojem tvořivost je velmi obtížné, jelikož se jedná o mimořádně složitou schopnost člověka. Může být projevoována v nejrůznějších oblastech, jako je např. umění, literatura, architektura ale i marketing či technologie. Tato práce je však zaměřena na oblast hudby, konkrétně na hudební tvořivost.

V krátkosti lze uvést, že tvořivostí se rozumí schopnost člověka produkovat nové a originální nápady, myšlenky či řešení problémů. U jednotlivců se však úroveň této schopnosti odlišuje, což závisí zejména na konkrétních zkušenostech člověka, dále také na jeho znalostech, umech a trpělivosti. Jelikož výsledkem tvořivosti je tvorba něčeho nového a originálního, souvisí s ní taktéž osobnost člověka.

Konkrétní pohledy od různých autorů na tento jev jsou uvedeny v kapitole č. 1.2.

1.1 Etymologie pojmu tvořivost

Slovo tvořivost vychází z kořene slovesa „tvořit“, které má, jak uvádí Rejzek (2001) původ ve staroslověnském slově „tvorití“.

Pojem tvořivost bývá také označován termínem kreativita. Tyto dva pojmy tedy lze považovat za synonyma. V této práci jsou tímto způsobem také užívány.

Tento pojem se v českém jazyce začal objevovat v 19. století v dílech Františka Palackého, který použil slovo „tvořivý“ v rámci popisu Boha jako tvůrce světa. Z tohoto adjektiva se následně zformoval termín „tvořivost“.

1.2 Tvořivost pohledem vybraných autorů

Nádvořníková et al. (2014) v souvislosti s tvořivostí zmiňuje, že obvykle jsou za důležité znaky tvořivosti považovány nespokojenost s existujícím stavem (objektem, situací, procesem, řešením apod.), dále vnitřní motivace a potřeba změny tohoto stavu, ochota experimentovat při hledání řešení problémů a nekonvenční a originální přístup k řešení těchto problémů. V procesu tvoření se uplatňují nejen schopnost řešit problémy a tvořivé myšlení, ale také základní myšlenkové operace, systémy myšlení, logika, a dokonce i intuice. Podle Nádvořníkové et al. (2014) mezi významné rysy tvořivosti patří také schopnost objevovat a vynalézat. Objevování se zaměřuje na odhalení již existujícího, ale dosud neznámého, zatímco vynalézání se týká úsilí o vytvoření nového produktu nebo výsledku, který před tím neexistoval.

V odborné literatuře se lze setkat s různými pohledy a definicemi pojmu tvořivost. V souvislosti s tímto tématem nelze opomenout jednoho z výrazných představitelů pedagogiky, a sice Josefa Maňáka. Maňák (1998) člení tvořivost na jednotlivé složky, kterými jsou myšlení, paměť, představivost a fantazie a dále také imaginace a intuice. Podle tohoto autora je tvořivost inherentním rysem každého jedince, který se projevuje seberealizací a individualitou při tvorbě nových věcí. Tyto schopnosti jsou u každého jedince rozdílné, závisí totiž na individuálních zvláštностech jedince.

Další pohled na tento jev přináší Szobiová (2016). Ta uvádí, že tvořivost je výsledkem jedinečné kombinace osobnostních vlastností, motivačních tendencí a dovedností v sociálním kontextu, která vytváří něco nového, nekonvenčního a zároveň přijatelného a pozoruhodného jak pro jedince, tak pro jeho vrstevníky nebo společnost.

Königová (2007) tvořivost definuje jako „ (...) schopnost vytvářet nové, kulturní, technické, duchovní i materiální hodnoty.“ (Königová, 2007, s. 108). Tato autorka dále uvádí, že tvořivost je možné uplatnit ve všech oborech, kterými se lidé zabývají. Podle této autorky kreativní činnost přináší nové, hodnotné výtvoř, které jsou přínosné pro společnost.

Další autor, a to Žák (2017), uvádí, že kreativitu lze chápat jako schopnost člověka si představovat či vymýšlet něco nového. Dále ji lze vnímat jako postoj jedince anebo také jako určitý proces, který lze charakterizovat řádem, prostorem pro improvizaci, tvrdou prací či kontinuální myšlenkovou činností určenou pro vytváření možných způsobů pro řešení problémů.

Dle autorek Thomas a McInnes (2016) je tvořivost velmi přirozenou věcí, která umožňuje objevování, řešení problémů, experimentování a potěšení či určitý zážitek.

1.3 Projevy tvořivosti

Projevy tvořivosti se liší podle věku člověka. Tvořivost jedince v předškolním věku bude mít jistě odlišný charakter od člověka dospělého. V této kapitole je tedy uvedeno, čím se daná období liší v souvislosti s projevy tvořivosti.

V období předškolního věku se začínají projevovat první náznaky tvořivosti. Toto téma je samostatně a podrobně zmíněno v kapitole 1.6.

V období školního věku, které následuje po věku předškolním nastávají určité změny. Szobiová (2016) zmiňuje, že zde dochází k poklesu tvořivé činnosti, jelikož se jedná o období označované jako „období správných odpovědí“. Během tohoto období bývá chování

dítěte často předmětem hodnocení a mimo jiné na něj jsou také kladeny nové požadavky či povinnosti, týkající se např. znalosti správných odpovědí, poslušnosti nebo nevybočování z davu. Tyto zmíněné faktory ovlivňují velmi negativně projevy tvořivosti u těchto jedinců. Další období, které je třeba zmínit, je období puberty, do kterého lze zařadit jedince ve věku 12 až 16 let. V tomto věku může docházet k nejrůznějším projevům kreativity či tvořivosti např. pomocí umění vycházející z osobnosti člověka. Lidé v tomto věku mnohdy pomocí umění prezentují také své postoje či názory. Szobiová (2016) uvádí, že oproti předchozím obdobím vývoje se tvořivost v období puberty projevuje ve formě, která je komplikovanější, jelikož se váže na rozvoj abstraktního myšlení. Jak tato autorka uvádí, pro další vývoj tvořivost je velmi podstatné v tomto období využít zvýšenou citlivost k umění a estetice prostředí.

V následujícím období, kterým je střední a pozdní adolescence se tvořivost podle Szobiové (2016) v určitých místech odlišuje od období puberty. Oproti pubertě jsou zde tvořivé aktivity více promyšlené a naplánované. Adolescenti jsou také vytrvalejší a mají větší předpoklad k tomu své originální myšlenky i zrealizovat. Společnými znaky těchto dvou období je podle autorky snaha o jedinečnost a originalitu.

Během dospělosti podle Szobiové (2016) dosahuje svého vrcholu jak psychická tak fyzická zralost. Projevy tvořivosti jsou u jedinců tohoto věku velmi různorodé a velmi se liší na základě osobnosti či sociokulturního prostředí daného člověka.

V období stáří dle autorky Szobiové (2016) má tvořivost odlišnou formu, než měla v předchozích obdobích, jelikož lidé v tomto období jak konají, tak přemýšlejí pod vlivem odlišných priorit, než tomu bylo u období zmíněných výše. Pomáhá jim k tomu např. rozvážnost.

1.3.1 Bariéry tvořivosti

Jako bariéry tvořivosti lze označit překážky, které u lidí omezují schopnost být kreativní. Jak zmiňuje Königová (2007), tyto bariéry mohou být jak vnějšího, tak vnitřního charakteru. Bariéry tvořivosti mohou vznikat z různých příčin, jako je např. nedostatek podnětů k inspiraci, strach z neúspěchu, nízké sebevědomí či deficit motivace nebo zkušeností. Bariéry tvořivosti mohou vést ke stagnaci a zamezovat rozvoj nových nápadů a nových myšlenek. Překonání těchto bariér je klíčové pro podporu tvořivosti a pro rozvoj nových myšlenek, nápadů či produktů.

Tyto bariéry lze u dospělých jedinců překonat např. pomocí pravidelného cvičení tvořivého myšlení či divergentního uvažování. Esenciální je také pracovat na překonání vnitřních bariér, kterými jsou výše zmíněný strach z neúspěchu, nízké sebevědomí a nedostatek motivace.

Za další způsob, jak překonat bariéry tvořivosti lze považovat spolupráci s ostatními lidmi, kteří mají odlišné zkušenosti. Práce s těmito lidmi může vést k novým nápadům a myšlenkám. Důležitou roli hraje také atmosféra, ve které se jednotlivci nacházejí. Je tedy podstatné vytvořit prostředí, které podporuje tvořivost a inovaci, jako jsou například flexibilní pracovní podmínky, podpora kreativních aktivit a průběžné vzdělávání.

1.4 Tvořivý proces

Jako tvořivý proces lze označit dle Szobiové (2016) určitou posloupnost myšlenek a následných činů, jejichž výsledkem je tvořivý produkt. Podle autorky je tvořivý proces také ovlivňován okolním prostředím. Autorka uvádí, že se jedná o proces, během kterého jsou prožívány jak vnitřní stimuly, tak podněty z venkovního prostředí.

Tvořivý proces se zpravidla váže k něčemu, co nově vzniká. Tvořivý proces probíhá u každého jedince odlišně a je pravděpodobné, že se bude lišit na základě toho, které oblasti tvořivosti se konkrétně týká.

1.5 Tvořivost u dětí předškolního věku

Děti v předškolním věku se podle autorek Vágnerové a Lisé (2021) rozumí děti ve věku od tří do šesti až sedmi let. Toto období je klíčové pro fyzický a psychologický vývoj dítěte, přičemž vstup do předškolního zařízení je důležitým mezníkem. V této době dochází k výrazným tělesným změnám u dítěte. Během předškolního období se dítě stává zdatnějším v kognitivních procesech a sociálním chování. V souvislosti s kognitivními procesy nelze opomenout jejich význam ve spojitosti s hudebními činnostmi. Jak uvádí Zhang (2020), hudební cvičení mají pozitivní účinky na vývoj mozku člověka, což mimo jiné stojí za zlepšením zmíněných kognitivních funkcí a také paměti. Předškolní období je zásadní pro položení základů pro budoucí vývoj.

Tvořivost dětí v předškolním věku může mít různé podoby. Podle Nádvořníkové et al. (2014) děti svou tvořivou činnost děti projevují především během her. Tato autorka dále uvádí, že hra slouží k tvořivému účelu, protože v každé hře může být nalezeno alespoň

několik prvků tvořivosti, které přispívají k rozvoji předpokladů pro tvořivost v jiných oblastech. Nejvíce pak podporují tvořivé projevy hry senzomotorické a hry volné.

Zařazení činností, které podporují tvořivost dětí navštěvující mateřskou školu je tedy velmi významným počinem. Zařazení činností, které podporují tvořivost dětí by tedy mělo být esenciální.

Autoři Sedlák a Váňová (2013) zmiňují, že dítěti nelze nařídít, aby bylo tvořivé, neboť tvoření je přirozeným aktem, který se rodí v každém okamžiku. Pro podporu tvořivosti je třeba vytvářet prostředí a podněcovat dítě k tvořivosti, aby se mohlo svobodně vyjádřit. Je tedy důležité vytvářet podmínky, ve kterých se dítě bude cítit podporováno a bude mít dostatek volnosti a prostoru pro svou kreativitu.

1.5.1 Projevy tvořivosti dětí předškolního věku

Ačkoliv děti předškolního věku často napodobují ostatní, lze u nich do jisté míry vyzorovat kreativitu. Tvořivost u dětí předškolního věku a její projevy jsou u jednotlivých dětí odlišné. V tomto věku lze u dětí vyzorovat tvořivost ve formě volné hry či v jejich výtvarném projevu. Tvořivost však lze zaznamenat i u činností jiného charakteru, jako jsou hudební činnosti či aktivity realizované v rámci dramatické výchovy.

1.5.1.1 Volná hra dětí

Tvořivost u dětí předškolního věku se může objevovat v jejich volné hře. Nejprve je však třeba definovat, co je myšleno termínem volná hra.

Volnou hrou (...) budeme chápat jako takovou činnost, při které si dítě samo volí námět, záměr a chce spontánně cosi prozkoumávat, zkoušet, ověřovat, vytvářet. Volí si k tomu podle vlastního uvážení nebo podle dohody s dětským partnerem hračky, zástupné nebo doplňkové předměty, místo ke hře a jeho úpravu, role a způsob jejich ztvárnění, možnosti a podmínky pro souhru s druhými (Košťátková, 2005, s.17).

Tvořivost je dle Košťátkové (2005) jedním ze znaků volné hry. Dalšími znaky této činnosti jsou také mimo jiné radost, zaujetí, přijetí role, opakování, fantazie a spontánnost. Jak dále tato autorka uvádí, tvořivost se ve volné hře může projevovat různými způsoby, jako je např. konstruování objektů během hraní jak v prostoru, tak na ploše, dále tvorbou fiktivních situací v příbězích, což je spojeno s výběrem či tvorbou vlastních rekvizit a následně také použití různých jazykových prostředků a vymýšlení či hledání novotvarů a slovních spojení.

Autorka Szobiová (2016) ve své publikaci v souvislosti s projevy tvořivosti u dětí předškolního věku hovoří o tvořivé hře. Uvádí, že to je právě taková hra, jejíž pravidla si děti vytvářejí samy. Stejně to je u výše popsané volné hry. Tato autorka dále zmiňuje, že tvořivá hra se dělí na hry dramatizující, námětové a konstruktivní.

1.5.1.2 Hudební činnosti

Nelze opomenout fakt, že tvořivost se může projevovat i během hudebních činností, což je mimo jiného i jedno ze stěžejních témat této práce. Pro děti v mateřské škole jsou hudební činnosti velmi důležité, jelikož pro ně mohou být nejen atraktivní, ale zároveň velmi přínosné. Jelikož podporují rozvoj různých schopností, jako např. kognitivních, motorických či emocionálních. Této problematice jsou věnovány kapitoly č. 2 a 3.

1.5.1.3 Tanec a dramatická výchova

Dalšími činnostmi, u kterých lze vyzorovat tvořivost dětí předškolního věku je oblast dramatické výchovy a tance. Učitel mateřské školy má možnost pomocí vhodně zvolených činností a aktivit děti motivovat a podpořit jejich kreativitu v této oblasti, ať už se jedná o simultánní improvizaci či dramatizaci příběhů.

1.5.2 Bariéry tvořivosti u dětí předškolního věku

Lze zmínit několik bariér, které mohou bránit projevům tvořivosti dětí v prostředí mateřské školy.

Jedním z důvodů potlačujících kreativitu může být nedostatek materiálů pro tvorbu výsledného produktu. Jako další aspekt lze označit nedostatečnou časovou dotaci na jednotlivé tvořivost podporující aktivity v mateřské škole. Děti by měly mít vždy dostatek času k tomu, aby se mohly kreativně projevovat. Dalším z těchto důvodů může být nedostatečná podpora ať už ze strany učitele či rodiny.

Úkolem učitele mateřské školy v tomto případě je pomoci dětem tyto zmíněné bariéry překonat, případně je nevytvářet. S překonáním těchto zmíněných bariér také souvisejí podpora tvořivosti u dětí. Způsoby, jak kreativitu u dětí předškolního věku podpořit jsou uvedeny v následující podkapitole.

1.5.3 Podpora tvořivosti u dětí předškolního věku ze strany učitele

Pokud je cílem učitele, aby se děti ve třídě tvořivě projevovaly, je třeba, aby v nich tvořivost podporoval. Dle Nádvořnickové et al. (2014) by učitel měl zajišťovat dětem neomezený

prostor pro volnou hru, která nebude z jeho strany přerušována či kritizována. Dále tato autorka zmiňuje, že je vhodné dětem nabízet různorodé stimuly (ať už duchovní či materiální), které nepřímým způsobem podporují hru. V neposlední řadě je také třeba myslet na to, aby byl dětem poskytnut dostatek příležitostí pro podporu kreativního myšlení.

Dalším způsobem, jak podle Nádvořníkové et al. (2014) podporovat tvořivost dětí ze strany učitele je zaměření se na to, aby jim nabízené vzdělávací aktivity byly prezentovány jako příležitost k řešení problémů. Dle autorky by tedy vzdělávací nabídka měla obsahovat určitý „nedostatek“, který by mělo být dítě schopno dle svých možností vyřešit a překonat.

1.6 Rozdíly mezi tvořivostí u dětí a dospělých

Mezi projevy tvořivosti dětí a dospělých je několik rozdílů. Slavíková (2020) ve své publikaci zmiňuje, že oproti dětem dospělí procházejí jednotlivými etapami během tvoření. Lze tedy uvést, že tvořivé nápady či myšlenky dětí jsou oproti nápadům dospělých do určité míry prvoplánové.

Co se týká konkrétních rozdílů, některé z nich jsou patrné již na první pohled. Dospělí mají zpravidla více zkušeností a znalostí než děti a jsou méně materiálně limitováni, jelikož mají větší šanci mít přístup k pomůckám a prostředkům, které pro realizaci svých tvořivých plánů potřebují. V této souvislosti také nelze opomenout fakt, že mezi dětmi a dospělými jsou také rozdíly v podnětech, které tyto jedince inspirují k tvořivým nápadům.

Autorka Beaty (2017) uvádí, že pro děti předškolního věku je kreativita velmi intuitivní – děti v tomto věku vnímají okolí z jejich vlastní perspektivy, která je odlišná od perspektivy dospělých. Děti mají také dle autorky tendenci vkládat do jim nabízených aktivit jiný pohled, než ten, kterým se na ně dívají dospělí. Přinášejí do nich určitou spontánnost, údiv a zvědavost. Děti v tomto věku jsou schopny vymyslet kreativní hru pouze na základě toho, že dostanou např. pro dospělé na první pohled nezajímavý předmět.

2 HUDEBNÍ ČINNOSTI V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Hudební činnosti jsou jedním z typů aktivit, které lze realizovat v prostředí mateřské školy. Laicky bychom jako hudební činnosti mohli označit např. zpěv (ať už za doprovodu hudebních nástrojů nebo a capella), či hru na Orffovy nástroje. Ačkoliv sem tyto zmíněné aktivity patří, v této kapitole zmíním mimo jiné odbornou definici tohoto pojmu a dále o uvedení několika konkrétních příkladů hudebních činností.

Sedlák a Váňová (2013) dále ve své publikaci uvádějí, že při vymezování pojmu hudební činnost nechávají stranou aktivity (jako je např. výroba hudebních nástrojů, reprodukce hudby z technických zařízení, anebo úkony při nahrávání hudby), které mají výrobně-technický charakter. Tyto aktivity jsou sice s hudbou spojeny, ale nejedná se zde přímo o hudební činnosti. Autoři hudební činnost definují následovně: „Za hudební činnost v pravém slova smyslu považujeme vlastní komunikaci jedince s hudbou, která probíhá ve sféře percepční, reprodukční či produkční a je charakterizována nejenom psychickými, ale i behaviorálními obsahy“ (Sedlák a Váňová, 2013, s. 48). Můžeme tedy říci, že ne všechny aktivity, které jsou spojeny s hudbou, jsou hudební činnosti, jelikož je během nich potřeba aktivní účast aktéra, v našem případě dítěte.

Podle autorky Petřů – Kickové (2017) je hudba prostředkem, který má pozitivní dopad např. na vnímání, paměť, pozornost a myšlenkové operace u dětí od dvou do tří let věku. Myslím si tedy, že zařazování hudebních činností do celkového programu mateřské školy je velmi důležité a nemělo by být opomíjeno či podhodnocováno. Tato autorka dále uvádí, že realizace hudebních činností s dětmi předškolního věku má být realizována způsobem, kdy bude dítě aktivním účastníkem dané aktivity. Je tedy podstatné, aby každé z dětí mělo stejné možnosti se aktivně zapojit do nabízených činností.

Autoři Sedlák a Váňová (2013) ve vztahu s hudebními činnostmi uvádějí, že „Hudební činnost má podobně jako veškerý pohyb reflexní základ a je zprostředkována nervovou soustavou. V mechanismech její regulace mají důležitou úlohu emoce, hudební potřeby jedince a motivy, jež jsou spojeny s osobními či se společensky významnými cíli“ (Sedlák a Váňová, 2013, s. 48). Lze tedy říci, že hudební činnost je složitým procesem, který zahrnuje faktory jak psychologické, tak fyziologické.

Tichá (2014) v souvislosti s hudebními činnostmi v předškolním vzdělávání zmiňuje, že děti v tomto prostředí mají zálibu v pozpěvování či experimentování s hlasem, pomocí nějž

vytvářejí různé zvuky či melodie. Pokud děti při činnosti tohoto charakteru nejsou vyrušovány jsou si schopny vzhledem k jejich věku prozpěvovat poměrně dlouho.

Při hudebních činnostech realizovaných v mateřské škole lze také využít informačních technologií. Dongauser E. V., Nezhinskaya T. A., & Glazyrina, E. Yu. (2020). In E. V. Dongauser uvádějí, že využití těchto prostředků pozitivně působí např. na úroveň motivace dětí, a také může zvýšit stupeň viditelnosti, čímž je ovlivněno vnímání dané činnosti. V prostředí mateřské školy lze využít např. elektronické knihy, e-learningové programy, videa, elektronické rébusy, puzzle či další.

Mateřská škola je místem, kde zpravidla dochází k prvotnímu setkání dětí s hudebními činnostmi.

Jak uvádí Lindeman (2018), dětské zážitky spojené s hudbou by měly být odpovídající jejich vývojovému stupni a mít základ ve hře. Také charakter takovýchto činností měl být pro děti zábavný a obohacující.

2.1 Dělení hudebních činností

Hudební činnosti lze dělit dle různých hledisek, autorů či pohledů na ně. V této kapitole se zaměřím na dělení hudebních činností v pedagogice.

V pedagogice tedy hudební činnosti rozdělujeme na vokální, poslechové, instrumentální a hudebně pohybové. V následujících čtyřech odstavcích tyto hudební činnosti blíže specifikuji a vymezím, čím jsou charakteristické.

a) Vokální činnosti

Autorka Petřů – Kicková (2017) uvádí, že mezi vokální hudební činnosti realizované v mateřské škole lze zařadit např. zpěv krátkých písní, hry se slovy anebo také příležitosti ke spontánnímu hlasovému projevu.

U tohoto typu hudebních činností je také velmi podstatné kontrolovat u dětí správné držení těla. V rámci realizace těchto činností je také vhodné zařadit poslechová cvičení.

b) Poslechové činnosti

Do poslechových činností v prostředí mateřské školy lze dle autorky Petřů – Kickové (2017) zařadit např. poslech hudby při relaxaci, dále hudbu jako pozadí při vyprávění příběhu, poznávání známých písní podle melodie anebo seznamování se s hudebními

nástroji. Nemusí se tedy vždy primárně jednat o čistě hudební činnost – hudba zde může sloužit jako pomocník učiteli při konkrétní aktivitě zaměřené na jinou oblast (např. rozvoj předčtenářské gramotnosti).

V souvislosti s poslechovými činnostmi zmiňují Burton, S. L., & Taggart, C. C. (2011), že na základě jejich výzkumu, že tyto činnosti mají velké výhody. Uvádějí, že poskytování volby poslechových činností v rámci nabídky aktivit v mateřské škole má potenciál zlepšit hudební prostředí, ve kterém se děti nacházejí a také rozšířit vývoj a učení v této oblasti.

c) Instrumentální činnosti

Co se týká instrumentálních hudebních činností, je možné zde podle autorky Petrů – Kickové (2017) zařadit např. seznámení dětí s hudebními nástroji (jak vizuálně, tak s jejich zvukem), dále prostor pro děti k vyzkoušení si hry na hudební nástroje, rozpoznávání hudebních nástrojů podle jejich zvuku (barva tónu), nebo např. hru na hudební nástroje, která slouží jako doprovod zpěvu.

„Instrumentální činnost je ve své podstatě hra, a proto má být zajímavá a rozvíjet fantazii“ (Petrů – Kicková, 2017, s. 97). Instrumentální činnosti lze tedy považovat za adekvátní způsob, jak děti vést k tvořivosti a produkci nových nápadů.

d) Hudebně pohybové činnosti

Dalším z typů jsou hudebně pohybové hudební činnosti. Autorka Petrů – Kicková (2017) zmiňuje, že zde lze zařadit činnosti zahrnující jednoduché tance, pohybovou improvizaci, narativní pantomimu a dále hry, během kterých bude pohyb dětí doprovázen popěvkem či hrou na nástroje v určitém rytmu. Autorka dále uvádí, že pokud dítě tento typ činností doplní o vlastní prvky, je dobré tyto projevy improvizace podpořit.

Se všemi výše zmíněnými hudebními činnostmi souvisí píseň. Dle Beránkové (2008) se jedná o jedno z nejzákladnějších a nejpřirozenějších hudebních vyjádření, které také mimo jiné je důležité pro rozvoj tonálního a harmonického myšlení. Vhodně zvolená píseň také poskytuje hudební prvky, které jsou odpovídající úrovni rozvoje dítěte.

2.2 Hudební činnosti v kurikulu mateřské školy

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV) je klíčovým dokumentem pro mateřské školy. Je zaměřen na rozvoj celkové osobnosti dítěte.

V tomto kurikulárním dokumentu nemají hudební činnosti samostatnou vzdělávací oblast. Hudební činnosti, ať už vokální, poslechové, instrumentální či hudebně pohybové jsou však zahrnuty v rámci následujících vzdělávacích oblastí, kterými jsou:

1. Dítě a jeho tělo (oblast biologická)
2. Dítě a jeho psychika (oblast psychologická)
3. Dítě a ten druhý (oblast interpersonální)
4. Dítě a společnost (oblast sociálně-kulturní)
5. Dítě a svět (oblast environmentální)

(RVP PV, 2021)

Do oblasti biologické (dítě a jeho tělo) lze zařadit vokální hudební činnosti, konkrétně zpěv, jelikož je zde kladen důraz na správné držení těla a správné dýchání. Do této oblasti také lze zařadit hudebně pohybové aktivity, protože zde dochází k podpoře hrubé i jemné motoriky. V poslední řadě v souvislosti s touto oblastí lze zmínit hru na hudební nástroje, dochází zde totiž k rozvoji jemné motoriky.

Oblast psychologická (dítě a jeho psychika) má celkem tři podoblasti, které se nazývají: Jazyk a řeč, dále Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace a následně také Sebepojetí, city, vůle. Do této oblasti tedy lze zahrnout vokální hudební činnosti, tedy zpěv, jelikož u něj dochází k rozvoji řečových schopností a jazykových dovedností. Je zde také kladen důraz na správnou výslovnost jednotlivých slov, což může vést ke zlepšení artikulace. Pokud píseň, kterou učitel s dětmi interpretuje, obsahuje neznámé pojmy, které jsou zde dětem učitelem vysvětleny, dochází zde k osvojení nových slov a pojmů, tedy k prohloubení slovní zásoby. Do oblasti psychologické lze také zařadit poslechové aktivity. Během nich mají děti možnost vyjádřit své představy a myšlenky, které u nich byly díky poslechu probuzeny.

Do interpersonální oblasti (dítě a ten druhý) lze zařadit jakékoliv hudební aktivity, které probíhají v kolektivu a během kterých probíhá mezi jednotlivými dětmi určitý typ spolupráce.

Do oblastí sociálně-kulturní (dítě a společnost) a environmentální (dítě a svět) lze zařadit činnosti, jejichž cílem je kromě interpretace písně (ať už vokálně či instrumentálně, případně prostřednictvím poslechu hudby či hudebně pohybových aktivit) vytvářet povědomí dětí o

světě, jenž je kolem nás, nebo dětem zprostředkovat regionální a lidové písně, a tak podpořit lidovou slovesnost.

3 HUDEBNÍ TVOŘIVOST DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Tato kapitola se zabývá hudební tvořivostí dětí předškolního věku, čímž můžeme rozumět propojení tvořivosti a hudební činnosti, jež jsou objasněny v předchozích dvou kapitolách.

Podpora hudební tvořivosti u dětí předškolního věku je velmi podstatnou činností, která by měla být zahrnuta ve výchovně vzdělávacím procesu. Chce-li učitel v mateřské škole tuto oblast rozvíjet, je potřeba, aby sám šel dětem příkladem. Je-li cílem učitele s dětmi předškolního věku realizovat jakoukoliv činnost, je důležité vše dětem názorně ukázat. Pokud bychom v prostředí mateřské školy zůstali pouze u slovní inštruktáže jednotlivých činností, jež mají podporovat kreativitu, bylo by to podle mě bezpředmětné a pro děti příliš abstraktní a neuchopitelné. Pokud bude učitel přirozeně realizovat činnosti pro rozvoj kreativity a vytvářet v mateřské škole prostředí, ve kterém se děti cítí bezpečně, bude to mít dle mého názoru velmi pozitivní dopad na podporu kreativity a tvořivosti u dětí. Učitel by v této situaci měl usilovat o to, aby u činností hudebně-tvořivého charakteru měly děti možnost se samy realizovat, a sice podnikat originální kroky, na základě jeho navedení a pobízení. Cílem práce učitele by v tomto případě nemělo docházet k tomu, že děti budou pouze napodobovat to, co učitel dělá. Napodobování je taktéž důležité a podle mě by mělo mít velký prostor nejen v předškolním vzdělávání (ať už u pohybových aktivit, nebo u aktivit zaměřených na dramatickou či hudební výchovu), nicméně během těchto činností nedochází k podpoře kreativity či tvořivosti.

Autorka Slavíková (2020) zmiňuje, že během procesu, kdy je podporována hudební tvořivost, dochází spíše k improvizaci (to je založeno na přirozenosti, spontaneitě a na hravosti) než komponování. Během výchovně vzdělávacích aktivit a činností v mateřské škole je tedy třeba podporovat děti v tom, aby se samostatně projevovaly a byla tak podpořena jejich tvořivost. Pokud by docházelo k tomu, že pedagogický pracovník mateřské školy nebude dbát na dostatek hravosti a spontaneity u jednotlivých hudebně zaměřených činností, u dětí tak nebude příliš podporována kreativita.

Slavíková (2020) na základě výsledků jejího výzkumu, jehož součástí byla diagnostika rysů hudebně tvořivého myšlení uvádí, že hudební tvořivost (která je zde chápána jako jedna z hudebních schopností) lze u dětí v prostředí mateřské školy rozvíjet. Autorka dále zmiňuje, že se ve výzkumu nepotvrdila souvislost mezi vztahem obecných hudebních schopností dítěte a úrovní hudební tvořivosti. Dalším z výsledků, které tato autorka zmiňuje, je, že věk

děti přímo nesouvisí s úrovní hudební tvořivosti dítěte, což tedy znamená, že úroveň tvořivosti souvisí s dalšími podněty a faktory, které na děti působí.

Podle Rakové, Tiché a Štíplové (2013) se hudební tvořivost začíná objevovat už během prvních pokusů dítěte o napodobování zvuků a osvojování řeči. Autorky také uvádějí, že hudební tvořivost dětí vychází z jejich spontaneity. Za úkol učitele v tomto případě tedy lze považovat správnou volbu aktivit, kterými bude tvořivost dětí, a tedy i jejich spontaneita, podporována.

3.1 Tvořivost při hudebních činnostech v MŠ

Tvořivost v hudebních činnostech je pro děti v mateřské škole velmi důležitá, protože pomáhá rozvíjet nejen hudební schopnosti, ale také kreativitu, motoriku, vnímání rytmu a melodie a spolupráci s ostatními dětmi. To mimo jiné potvrzují také autorky Miendlarzewska a Trost (2014), které uvádějí, že např. během hry na hudební nástroj se dětem nabízí příležitost k tvůrčímu sebevyjádření a rozvoji vlastní identity. V mateřské škole lze hudební tvořivost podpořit různými aktivitami, jako jsou zpěv, zmíněná hra na hudební nástroje, poslech hudby anebo tancování.

Existuje mnoho způsobů, jak v mateřské škole realizovat činnosti zaměřené na podporu hudební tvořivosti. Aktivity mohou být zaměřeny pouze na oblast hudby, lze je však také propojit i s jinými oblastmi, jako jsou například výtvarné činnosti, literární gramotnost či dramatická výchova. Slavíková (2020) na základě výsledků svého výzkumu uvádí, že pokud je součástí hudebně-tvořivých úkolů také pohádka, jež má sloužit jako motivace, je tímto prodloužen emocionální náboj dětí, následně jejich zájem a také pozornost.

3.2 Faktory ovlivňující hudební tvořivost dětí

Pokud chceme s dětmi realizovat aktivity, které budou podporovat hudební tvořivost, mělo by být dbáno nejen na správné zvolení jednotlivých činností, ale také na prostředí, ve kterém bude proces hudební tvořivosti probíhat. Do prostředí lze zařadit např. celkové klima třídy, ale také vhodně zvolené místo, ve kterém se děti budou cítit komfortně, bezpečně a ve kterém bude moci daná činnost bez problémů a komplikací probíhat. Prostor z velké míry souvisí také s pedagogem, který může jak negativně, tak pozitivně ovlivnit mnoho faktorů, jako je např. již zmíněné klima třídy, anebo to, jak celkově pojme realizaci konkrétní aktivity. Prostor může být ovlivněn také tím, v jaké míře děti pedagogovi důvěřují.

Na děti ovšem nepůsobí pouze prostředí mateřské školy. Besançon, Lubart, & Barbot (2013) v souvislosti s dětskou tvořivostí zmiňují, že na děti má také velký vliv sociokulturní prostředí a zázemí v jejich domově. Autoři dále uvádějí, že pokud ve třídě panuje atmosféra kritiky, kdy učitel oceňuje pouze „správné“ odpovědi, nenechává děti vyjadřovat své myšlenky a názory a kreativitu nejenže neoceňuje, ale dokonce ji vnímá jako rušivou, může na základě těchto faktorů docházet k tomu, že pedagog svým chováním brání rozvoji kreativního potenciálu dětí. Jak jsem již uvedla výše, děti by se měly v prostředí, kde dochází k rozvoji jejich tvořivosti cítit bezpečně a nemít strach se jak verbálně, tak nonverbálně vyjádřit.

Autoři Sedlák a Váňová (2013) v souvislosti s tímto tématem uvádějí, že pokud je kvalita výchovy v mateřské škole vysoká, může to podpořit hladký hudební rozvoj dětí a v některých případech zčásti nahradit roli rodiny.

Sarrazin (2016) uvádí, že děti předškolního věku jsou obklopeny různými hudebními zážitky. Tato autorka následně zmiňuje, že děti navzdory tomuto faktu mají děti stále méně a méně příležitostí k tomu, aby se samy zapojily do procesu hudební tvorby. Z okolí na děti působí nejrozličnější typy hudby, vycházející z široké škály elektronických zařízení či ozvučených hraček, jež nabízejí prakticky neomezené množství hudebních skladeb či písní. Dále je v tomto kontextu třeba zmínit to, že děti v tomto věku se ve velkém množství případů aktivně nepodílejí na výběru hudby a často jsou pouze jejími pasivními příjemci, např. Když poslouchají hudbu vybranou rodinnými příslušníky či školou. Dále se také setkávají s hudbou v pozadích v různých počítačových hrách či ve filmech. V prostředí mateřské školy je třeba s těmito informacemi, které autorka uvádí, pracovat a vytvořit tak dětem v mateřské škole vhodné prostředí, které bude podnětné pro podporu hudební tvořivosti dětí.

3.3 Hudební schopnosti

Jako hudební schopnosti lze obecně považovat schopnost jedince vnímat, produkovat a interpretovat hudební melodie či rytmické úryvky.

Do hudebních schopností v hudebně výchovné praxi lze dle Sedláka a Váňové (2013) následně zařadit:

- Hudební sluch – autoři uvádějí, že se jedná o sluchově-motorickou a sluchově percepční schopnost člověka,

- Hudební cítění – dle autorů ho lze označit také jako smysl pro hudebně výrazové prostředky a zařadit sem lze harmonické, rytmické a tonální cítění,
- Hudebně intelektové schopnosti – podle autorů sem patří hudební představivost, hudební paměť a hudební myšlení,
- Hudebně tvořivé schopnosti – autoři uvádějí, že mezi hudebně tvořivé schopnosti patří fantazie, fluence, flexibilita, senzitivita, originalita, elaborace a integrace.

Na tyto schopnosti je třeba pohlížet komplexně, nikoliv izolovaně, jelikož na sebe navzájem působí a prolínají se.

V prostředí mateřské školy je třeba si uvědomit důležitost těchto schopností a dále podporovat jejich rozvoj.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 AKTIVITY ROZVÍJEJÍCÍ HUDEBNÍ TVOŘIVOST DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

V této kapitole představuji šest aktivit, které jsou určeny pro podporu hudební tvořivosti dětí v prostředí mateřské školy. Aktivity jsou určeny pro děti od tří do šesti let. Tyto aktivity mají společný cíl, a to podpořit hudební tvořivost dětí. U realizace jednotlivých aktivit není potřeba jakákoliv návaznost mezi nimi, lze je provádět samostatně.

4.1 Cíle

Cílem praktické části této práce je příprava a zpracování sady aktivit podporující hudební tvořivost dětí předškolního věku, dále realizace a ověření sady hudebních aktivit ve vybrané mateřské škole následně také evaluace sady, zpracování závěru a doporučení pro praxi mateřských škol.

4.2 Charakteristika mateřské školy

Jedná se o veřejnou vzdělávací instituci, která se nachází v Olomouckém kraji. Zřizovatelem mateřské školy je obec, která má do 700 obyvatel. Tato mateřská škola má kapacitu dvacet dětí. Mateřská škola je jednotřídní a celkem má čtyři zaměstnance, a sice ředitelku školy, učitelku, školní asistentku a dále provozního zaměstnance, který zajišťuje celkový provoz školy a výdej stravy.

Mateřská škola sídlí v samostatné budově v klidné části obce, což nabízí spoustu možností pro vycházky s dětmi. Prostory této školy tvoří třída, herna, jídelna s kuchyní, sociální zařízení pro děti, dále sociální zařízení pro zaměstnance a šatna. K mateřské škole patří také školní zahrada s herními prvky.

Nabídka činností v této mateřské škole je velmi různorodá. Veškeré aktivity jsou připravované a organizované na základě individuálních potřeb dětí a pravidelných konzultací s rodiči. V rámci těchto činností jsou děti vedeny k samostatnosti a k sebeobsluze. Dále se pedagogičtí pracovníci zaměřují na přípravu na přechod dětí na základní školu.

Provoz mateřské školy je celodenní od 6:30 do 15:30 hodin.

4.3 Charakteristika dětí

Během realizace praktické části mé bakalářské práce jsem pracovala s dětmi z heterogenní třídy. V této třídě je celkem dvacet dětí. Věk dětí v této třídě byl od tří do šesti až sedmi let.

Jelikož jsem aktivity v mateřské škole nerealizovala během jednoho dne, ale během několika dní v měsíci únoru, počet dětí je u jednotlivých aktivit odlišný.

Atmosféra třídy byla po celou dobu realizace mých aktivit příjemná. Děti se ve velké většině aktivně zapojovaly do nabízených činností. Během realizace mých výstupů jsem mezi dětmi nezaznamenala žádný konflikt. Dle mého názoru jsou mezi dětmi v této mateřské škole dobré vztahy. Děti jsou k sobě navzájem ohleduplné a navzájem se mezi sebou respektují.

5 REALIZACE SADY HUDEBNÍCH AKTIVIT

Tato kapitola je zaměřena na návrh konkrétních aktivit podporujících hudební tvořivost dětí předškolního věku. V podkapitolách jsou poté tyto jednotlivé aktivity popsány detailněji.

5.1 Realizace návrhu aktivit

Aktivity byly realizovány ve výše zmíněné a charakterizované mateřské škole během měsíce února v roce 2023. Po domluvě s pedagogickými pracovníky mateřské školy byly realizovány jako řízené činnosti.

5.2 Přípravná fáze a způsob zaznamenávání aktivit

Mnou navržené aktivity byly předem písemně připraveny a konzultovány s učitelem mateřské školy. Přípravu obsahoval nejen detailní popis jednotlivých aktivit, ale také kategorii jednotlivých hudebních činností, obsahový rámec, kompetence, cíle z pohledu dítěte, cíle z pohledu učitele, organizační formu, výukovou metodu a v poslední řadě také prostředky a pomůcky. Po realizaci byly výsledky a celkový průběh zaznamenány do předem připravených tabulek. Po každé činnosti následovala konzultace s učitelem, kde byla tato aktivita rozebrána. Učitelka mi poté, co jsem realizovala všechny mé aktivity, poskytla písemné hodnocení a připomínky, a to jak k jednotlivým aktivitám, tak k celkovému průběhu všech činností.

5.3 Obsah hudebních aktivit

V tabulce přehledně shrnuji didaktickou strategii aktivit zaměřených na hudební tvořivost dětí předškolního věku. Mezi didaktické strategie neodmyslitelně patří také prostředky a pomůcky, které byly během realizace využity. Prostředky a pomůcky jsou v tomto případě uvedeny zvlášť, aby byla tato tabulka přehlednější. Jsou však konkrétně rozepsány u jednotlivých hudebních aktivit.

Název aktivity	Kategorie hudební činnosti	Cíle z pohledu učitele	Cíle z pohledu dítěte	Organizační forma	Výuková metoda
Aktivita č. 1: Autorská melodie	Instrumentální	Představit dětem xylofon; Představit dětem rozdíly mezi tóny; Podpořit tvořivost u dětí	Popsat, co to je xylofon; Vymyslet instrumentální úryvek z různých tónů a zaznamenat jej pomocí barev; Interpretovat melodii na xylofon	Skupinová	Rozhovor, předvádění
Aktivita č. 2: Práce s příběhem	Instrumentální	Seznámit děti s příběhem; Seznámit děti s novou písní; Představit dětem role z příběhu a jejich charakter	Popsat vlastními slovy charakter postav z příběhu; Zapojit se do nácvičku písně; Představit charakter postavy pomocí hry na nástroj	Řízená činnost	Rozhovor, předvádění, imitace, dramatizace
Aktivita č. 3: Hudební pexeso	Hudebně pohybové	Podpořit sluchové vnímání dětí; Podpořit tvořivost dětí; Podpořit schopnost komunikovat a spolupracovat s ostatními dětmi	Reprodukovat různé zvuky či melodie; Porozumět různým zvukům a melodiím a rozlišit rozdíly mezi nimi; Spolupracovat s ostatními dětmi	Řízená činnost	Imitace, rozhovor, předvádění
Aktivita č. 4: Vlastní nástroj	Instrumentální	Představit dětem různé typy zvuků; Rozvíjet hudební	Objevovat zvukové vlastnosti různých předmětů;	Řízená činnost	Interpretace, předvádění,

		dovednosti dětí.	Vytvářet vlastní rytmické úryvky a zvuky		demonstrace
Aktivita č. 5: Hudební interpretace	Hudebně pohybové	Představit dětem různé způsoby interpretace písně pomocí obrazového materiálu a předvádění; Podpořit hudební tvořivost dětí.	Interpretovat píseň dle pokynů učitele; Vymyslet vlastní způsob interpretace písně	Řízená činnost	Interpretace, předvádění, demonstrace
Aktivita č. 6: Hudební pochod	Hudebně pohybové	Podpořit motorické schopnosti dětí; Podpořit kreativitu dětí; Podpořit spolupráci a komunikaci mezi přítomnými dětmi.	Kráčet v rytmu pochodu; Vytvářet různé rytmy a melodie; Spolupracovat s ostatními dětmi.	Řízená činnost	Interpretace, předvádění

Tabulka 1 Didaktická strategie aktivit

5.4 Aktivita č. 1: Autorská melodie

Popis aktivity:

Jedná se o aktivitu, jejíž hlavním cílem je podpořit u dětí jejich tvořivé schopnosti. Tato činnost začíná přípravou všech potřebných pomůcek, kterými je xylofon (který má různobarevné destičky), dále pruhy bílého papíru a poté také barevné nálepky (mohou být ve tvaru čtverce či v jiném tvaru) ve stejných barvách jako jsou destičky xylofonu.

Poté, co jsou všechny pomůcky připraveny lze činnost zahájit. Aktivita probíhá tak, že děti jsou nejprve seznámeny s xylofonem a jeho funkcemi. Poté, co děti porozumí tomu, jak se tento nástroj používá lze přejít k dalšímu kroku této činnosti. Ten bude probíhat následovně. Dítě sedí u stolu, na kterém má přichystaný xylofon, dále pruh papíru a také barevné nálepky v barvách destiček xylofonu. Učitel mu následně vysvětlí postup činnosti. Úkolem dítěte bude zkomponovat vlastní melodii na xylofon a zaznamenat ji pomocí barevných nálepek na papír. Dítě tedy zahraje určitý úryvek dle vlastní fantazie a následně jej zaznamená na papír. Dítě také může zvolit postup, kdy si nejprve (po seznámení se s xylofonem) nalepí dle vlastního uvážení barevné nálepky na papír a až poté melodii zahraje. Dítěti zde necháme volný prostor k rozhodnutí, kterou cestou se vydá. Dítě by také mělo mít k dispozici dostatek času a prostoru k tomu, aby se kreativně vyjádřilo a nemělo by být ze strany učitele limitováno.

Kategorie hudební činnosti: Instrumentální

Cíle z pohledu učitele:

- Představit dětem xylofon.
- Představit dětem rozdíly mezi tóny.
- Podpořit tvořivost u dětí.

Cíle z pohledu dítěte:

- Popsat, co to je xylofon.
- Vymyslet instrumentální úryvek z různých tónů a zaznamenat jej pomocí barev.
- Interpretovat melodii na xylofon.

Kompetence:

- Dítě dokáže vlastními slovy popsat, co to je xylofon.
- Dítě dokáže interpretovat melodické úryvky pomocí hry na xylofon.
- Dítě na základě pokynů učitele dokáže zkomponovat vlastní jednoduchý melodický úryvek a pomocí barev jej zaznamenat.

Organizační forma: Skupinová

Výuková metoda: Rozhovor, předvádění

Prostředky a pomůcky:

- Xylofony, jejichž laděné obdélníkové destičky budou v různých barvách.
- Pruhy bílého papíru.
- Barevné samolepící čtverce (popř. jiný obrazec) v barvách laděných obdélníkových destiček xylofonu.

Průběh aktivity:

Během realizace této aktivity bylo ve třídě celkem přítomno patnáct dětí ve věku tři až sedmi let. Atmosféra ve třídě byla příjemná.

Jelikož se jednalo o první z mých aktivit realizovaných v rámci praktické části mé bakalářské práce, ještě před zahájením této samotné aktivity jsem spolu s učitelkou této mateřské školy děti svolala do kruhu, abych se jim po krátkém uvedení učitelky mohla představit a s dětmi se seznámit. Na úvod jsem si s dětmi zahrála krátkou seznamovací hru, ta však nebude předmětem tohoto výstupu.

Po úvodních aktivitách jsem dětem, co seděly v kruhu, představila barevný xylofon. Zeptala jsem se, jestli vědí, jak se tento předmět nazývá. Některé děti byly nesmělé a osobně si myslím, že odpověď na mou otázku znaly, nicméně pro ně bylo v této situaci nejspíše náročné říct odpověď pro ně ještě vcelku neznámému člověku (tedy mně). Ve třídě však bylo několik extrovertních dětí, které nejen, že mi podaly odpověď na mou otázku, ale taktéž začaly mně a ostatním vysvětlovat, k čemu a jak se tento předmět používá. Já jsem následně doplnila myšlenky a poznatky těchto dětí a uvedla, že se jedná o hudební nástroj, na který se hraje paličkou. Dále jsem dětem vysvětlila, že pomocí úderu paličky na plátek vzniká tón, a že každý plátek, stejně jak má odlišnou barvu, má odlišný i zmíněný tón. Dětem jsem následně názorně předvedla přesně to, co jsem zmínila slovy. Jelikož jsem měla k dispozici

celkem tři stejné xylofony, nechala jsem dětem, které o to stály, prostor k tomu, aby si na tento nástroj pomocí paličky zahrály.

Poté, co byly děti s nástrojem seznámeny jsme mohli pokračovat k dalšímu kroku, který probíhal u stolů ve třídě. Děti byly rozděleny k jednotlivým stolům tak, aby u každého z nich bylo celkem pět dětí. Na každém stole byl k dispozici jeden xylofon. Dětem jsem následně zadala pokyny k jejich práci. Vysvětlila jsem jim, že si nyní zahrají na hudebního skladatele (dětem bylo i vysvětleno, kdo to hudební skladatel je) a vyzkoušejí si složit vlastní skladbu. Dále jsem zmínila, že to bude probíhat tak, že děti si mohou vyzkoušet zahrát úryvek na barevné destičky xylofonu a poté jej zaznamenat, tak, že nalepí barevné nálepky na papír podle toho, jaké právě zahrály tóny. Druhý způsob realizace jsem vysvětlila vzápětí. Děti mohly postupovat tak, že nejprve dle vlastního uvážení nalepí barevné nálepky a poté si vyzkoušejí vymyšlený úryvek zahrát. Během vysvětlování jsem dětem také vše názorně ukázala. Měla jsem také několik již vymyšlených úryvků zaznamenaných pomocí barevných nálepek na papíře pro případ, že by si děti chtěly před tím, než složí vlastní úryvek, vyzkoušet hraní podle barev.

Na závěr této činnosti jsem provedla zpětnou vazbu toho, jak byly děti s touto činností spokojeny. Tato část probíhala u stolů ve třídě. Dětem jsem rozdala omalovánky, které obsahovaly tři smajlíky - jeden z nich byl s velkým úsměvem, druhý se tvářil neutrálně a třetí měl nespokojený výraz. Dětem jsem dala pokyn k tomu, aby vybarvily smajlíka, který nejvíce vystihuje jejich pocity ohledně této činnosti. U dětí převažovaly většinou smajlíci s úsměvem a ojediněle se vyskytli smajlíci s neutrálním výrazem. Nespokojený smajlík nevybarvilo žádné z dětí. Dětem, které měli během evaluace potřebu mi cokoliv sdělit měly k dispozici dostatek prostoru pro vyjádření svých postřehů, poznatků či myšlenek.

5.5 Aktivita č. 2 – Práce s příběhem

Popis aktivity:

U práce s příběhem v rámci hudební výchovy je velmi důležitá dostatečná příprava. Platí zde, že příběh pro tuto činnost je třeba vybrat vhodný příběh, který děti nejen zaujme, ale u kterého bude možné jej propojit s hudebními činnostmi, v tomto případě s hudební tvořivostí dětí.

Pro tuto činnost byl zvolen příběh s názvem „O třech kamarádkách“, který je dle mého názoru vhodný pro tuto činnost. Během této aktivity jsou děti nejprve seznámeny s příběhem, následně probíhá nácvik tematické písně k příběhu a poté je na řadě dramatizace s hudebními nástroji. Děti zde měly pomocí dramatizace znázornit charakter jednotlivých postav. Poslední částí této aktivity je získání zpětné vazby od dětí.

Název aktivity: Práce s příběhem

Kategorie hudební činnosti: Instrumentální

Cíle z pohledu učitele:

- Seznámit děti s příběhem.
- Seznámit děti s novou písní.
- Představit dětem role z příběhu a jejich charakter.

Cíle z pohledu dítěte:

- Popsat vlastními slovy charakter postav z příběhu.
- Zapojit se do nácviku písně.
- Představit charakter postavy pomocí hry na nástroj.

Kompetence:

- Dítě pomocí hry na nástroj představí charakter postav z příběhu.
- Dítě se zapojí do nácviku písně.
- Dítě dokáže popsat charakter postav z příběhu, který mu byl představen.

Organizační forma: Řízená činnost

Výuková metoda: Rozhovor, předvádění, imitace, dramatizace

Prostředky a pomůcky: Různé Orffovy nástroje (pro každé dítě jeden)

Průběh výstupu:

Během realizace této aktivity bylo celkem ve třídě přítomno šestnáct dětí. Jelikož tato činnost měla více částí (kroků), jsou zde rozčleněny a popsány zvlášť.

1. část - Seznámení s příběhem

V první části byly děti seznámeny s příběhem, který nese název „O třech kamarádkách“ z publikace Muzikopohádky od autorky Komárkové (2021). Příběh jsem dětem přečetla se zaměřením na správnou intonaci hlavně během pasáží s přímou řečí.

Během toho, co jsem četla, jsem také dělala krátké pauzy, aby měly děti příležitost se nad tím, co se v příběhu dělo, zamyslet. V těchto pauzách jsem také dětem dávala různé otázky.

2. část - Návčik písně

V již zmíněné publikaci byla k tomuto příběhu také píseň, která na něj tematicky navazovala. Věnovali jsme se tedy návčiku a následné interpretaci této písně.

3. část - Dramatizace s hudebními nástroji

Tato část byla zaměřena na podporu hudební tvořivosti.

Nejprve jsem s dětmi diskutovala nad charakterem jednotlivých postav, které se vyskytly v příběhu a pak i v písni. Každá z postav měla naprosto odlišnou osobnost a rysy, které je charakterizovaly. S dětmi jsme pomocí pojmového mapování rozebraly jednotlivé projevy a zmíněný charakter těchto postav. Následně byly dětem rozdány Orffovy nástroje. Děti poté dostaly za úkol pomocí těchto nástrojů znázornit jednu z postav, která byla v příběhu. Během této činnosti vždy jedno z dětí představovalo určitou postavu dle vlastního výběru a ostatní poslouchaly. Poté zkoušely děti uhodnout, o kterou postavu z příběhu se jednalo. Děti měly možnost si nástroje mezi sebou obměňovat.

Děti následně zkoušely ztvárnit samy sebe v různých situacích pomocí hry na hudební nástroje.

4. část – zpětná vazba od dětí

Poslední částí bylo získání zpětné vazby od dětí na tuto činnost. Tento krok probíhal v herně, kdy jsem s dětmi seděla v kruhu. Děti jsem se ptala, jak byly spokojeny s touto činností z různých hledisek. V kruhu jsem nechala kolovat malý plyšový míč. To dítě, které mělo míč,

mělo prostor se vyjádřit. Pokud někdo hovořit nechtěl, měl možnost tento míč poslat k dalšímu z dětí.

5.6 Aktivita č. 3 – Hudební pexeso

Popis aktivity:

Jedná se o hru, jejíž cílem je podpořit hudební tvořivost dětí a také spolupráci mezi nimi. Probíhá tak, že děti jsou rozděleny do dvojic. Jedna dvojice je učitelem vybrána a jde za dveře (nebo na místo, ze kterého ani neuvidí a neuslyší ostatní děti). V případě, že je ve třídě lichý počet dětí se za dveře vydají děti tři. Následně dvojice dětí, které jsou ve třídě, mají za úkol vymyslet určitý melodický úryvek či rytmus pomocí ťukání či klepání. Je třeba, aby každá dvojice měla tento zvuk odlišný. Poté, co všechny dvojice mají tento zvuk dohodnut, učitel udělá kontrolu a jednotlivé zvuky si poslechne, aby se ujistil, že se neopakují. V případě, že se opakují je třeba, aby jej dvojice změnila. Následně učitel děti rozmístí po třídě tak, jako kdyby rozmísťoval pexeso na stole. Poté zavolá děti, co byly za dveřmi. Tyto děti mezi sebou hrají tak, jako kdyby hrály pexeso. Jedno dítě začne tak, že jménem osloví dvě děti, aby předvedly jejich zvuk. Pokud se zvuk shoduje, dítě může hrát dál a vybírat další dvojici. Pokud ne, ve vybírání pokračuje další z dětí. Takto se hraje, dokud nebudou odhaleny všechny dvojice.

Kategorie hudební činnosti: Hudebně pohybové

Cíle z pohledu učitele:

- Podpořit sluchové vnímání dětí
- Podpořit tvořivost dětí
- Podpořit schopnost komunikovat a spolupracovat s ostatními dětmi

Cíle z pohledu dítěte:

- Reprodukovat různé zvuky či melodie.
- Porozumět různým zvukům a melodiím a rozlišit rozdíly mezi nimi.
- Spolupracovat s ostatními dětmi.

Kompetence:

- Dítě pomocí hry na nástroj interpretuje různé zvuky či melodie.
- Dítě na základě poslechu rozliší rozdíly mezi barvou tónu a mezi různými melodiemi.
- Dítě je schopno se domluvit s vrstevníky na spolupráci v rámci dané činnosti.

Organizační forma: Řízená činnost

Výuková metoda: Imitace, rozhovor, předvádění

Prostředky a pomůcky: Dostatečně prostorná třída či tělocvična

Průběh výstupu:

Během této činnosti bylo celkem přítomno šestnáct dětí, což bylo ideální, jelikož pro tuto aktivitu je lepší, když je počet dětí sudý.

Na začátek jsem děti seznámila s celou činností a vše jim vysvětlila tak, jak je uvedeno v popisu aktivity. Poté jsem děti nechala, aby se rozdělily do dvojic a v případě, že to bylo třeba, děti jsem navedla a dopomohla jim. Jednu dvojici jsem následně poslala se školní asistentkou za dveře, aby zde počkali, než je zavoláme zpět. V následujícím kroku byl úkolem dětí ve dvojicích vymyslet určitý zvuk či melodii. Pro některé děti to byl obtížný úkol, takže bylo potřeba je navést nebo inspirovat. Během tohoto kroku se mi povedlo obejít všechny dvojice a ubezpečit se, že žádná z dvojic nemá stejný zvuk. Dvojic, které vytvářely zvuky bylo celkem 7. Jedna již zmíněná dvojice byla za dveřmi. Zvuky byly velmi různorodé. Objevilo se plácání o stehna, popěvek lidových písní, dupání, tleskání, ťukání do země a také ťukání dlaněmi o tváře.

V následujícím kroku se dvojice, která byla za dveřmi, vrátila zpět. Činnost probíhala tak, že vždy jeden z dvojice vybral dvě určité děti, které měly za úkol předvést daný zvuk. Zpočátku se některé děti ostýchaly, nakonec však byli všichni aktivní. Činnost pokračovala dle pravidel hry pexeso až do té doby, než byly všechny dvojice odhaleny.

Na závěr jsem chtěla získat zpětnou vazbu od dětí. Svolala jsem je do kruhu a dala jim možnost říci, zdali se jim činnost líbila, či nikoliv. Děti ve většině případů tuto činnost hodnotili kladně. Opakovalo se však tvrzení, že by v případě další realizace této hry byly na pozici dítěte, které nevytváří zvuky, ale které je hlavním aktérem hry a snaží se zjistit, kteří jedinci tvoří dvojici.

5.7 Aktivita č. 4 – Vlastní nástroj

Popis aktivity:

Tato činnost je vhodná nejen pro podporu hudební tvořivosti dětí, ale také pro podporu jejich fantazie. Jejím cílem je poskytnout dětem možnost vyzkoušet si hru na různé hudební nástroje a podpořit je v tvorbě vlastních hudebních rytmických nástrojů z předmětů, které jsou běžně k dispozici v mateřské škole. Děti zde mají možnost objevovat, jaké zvuky mohou různé předměty vydávat, když do nich například budeme ťukat. Je zde třeba, aby učitel nejprve dětem názorně ukázal, jak tato činnost bude probíhat a aby odstranil z dosahu dětí předměty, které by v rámci realizace této činnosti mohly být pro ně nebezpečné. Vhodnými předměty tu naopak jsou různé hračky, dřevěné kostky, plastové nádoby, lžice nebo hřeben.

Kategorie hudební činnosti: Instrumentální

Cíle z pohledu učitele:

- Představit dětem různé typy zvuků.
- Rozvíjet hudební dovednosti dětí.

Cíle z pohledu dítěte:

- Objevovat zvukové vlastnosti různých předmětů.
- Vytvářet vlastní rytmické úryvky a zvuky.

Kompetence:

- Dítě objevuje vlastnosti předmětů v prostředí, ve kterém se nachází.
- Dítě objevuje a vytváří vlastní rytmické úryvky či zvuky pomocí nástroje.

Organizační forma: Řízená činnost

Výuková metoda: Interpretace, předvádění, demonstrace

Prostředky a pomůcky: Hračky, které jsou běžně dětem k dispozici pro volnou hru v mateřské škole

Průběh výstupu:

Během realizace této činnosti bylo přítomno pouze třináct dětí. Tuto činnost jsem zahájila tím, že jsem děti svolala do kruhu v herně. V krátkosti jsem je uvedla do tématu a vysvětlila

jím, jaký bude jejich úkol během této činnosti. Během vysvětlování jsem jim i názorně ukázala, jak se mohou do této činnosti zapojit, a to tak, že jsem pomocí ťukání do různých předmětů vytvořila krátký rytmický úryvek. Následně, když jsem si byla jistá, že děti rozumějí tomu, co jsem se jim snažila předat, nechala jsem je, aby si samy našly svůj nástroj. Měly možnost chodit také do třídy. Děti byly poučeny o bezpečnosti a ze třídy byly odstraněny všechny předměty, které by pro děti mohly být nebezpečné.

Děti u této činnosti střídaly nejrůznější předměty, které v mateřské škole našly a zkoušely se vytvořit zvuk.

Poté, co každé z dětí mělo alespoň jeden předmět, s jehož zvukem bylo spokojené, svolala jsem děti zpět do kruhu a za doprovodu klavíru a „nových“ nástrojů jsme společně interpretovali dětem známe lidové písně, jako je Travička zelená, Pec nám spadla či Skákal pes.

5.8 Aktivita č. 5 – Hudební interpretace

Tato činnost je zaměřena na propojení hudby a pohybu. Děti zde budou mít příležitost vymyslet vlastní rytmický doprovod na základě obrazového materiálu.

Popis aktivity:

Nejprve dětem ukážeme obrázky znázorňující pohyby, které vytvářejí určitý zvuk, jako je například tleskání, dupání, pleskání etc. Tyto obrázky dáme do řady tak, aby na ně děti viděly. Následně řadu obrázků obměňujeme. Poté děti vyzveme k tomu, aby se zamyslely nad tím, jestli je nenapadají ještě nějaké pohyby, které by mohly vytvořit zvuk (lze zapojit i různé nástroje, pokud děti budou chtít). Předvedeme si je a zopakujeme podle dětí. Následně děti necháme, aby (ti kteří mají zájem) předvedli několik pohybů na tělo tak, aby to ostatní děti mohly zopakovat.

Aktivitu lze realizovat různými způsoby. Je možné se s dětmi dohodnout tak, že určitý pohyb bude vždy znázorněn konkrétní barvou.

Kategorie hudební činnosti: Hudebně-pohybové

Cíle z pohledu učitele:

- Představit dětem různé způsoby interpretace písně pomocí obrazového materiálu a předvádění.
- Podpořit hudební tvořivost dětí.

Cíle z pohledu dítěte:

- Interpretovat píseň dle pokynů učitele.
- Vymyslet vlastní způsob interpretace písně.

Kompetence:

- Dítě vymyslí vlastní rytmický úryvek pomocí obrazového materiálu.
- Dítě vymyslí vlastní způsob interpretace písně.

Organizační forma: Řízená činnost

Výuková metoda: Předvádění, imitace, rozhovor

Prostředky a pomůcky: obrazový materiál (popsán v následujícím odstavci)

Průběh výstupu:

U realizace této činnosti bylo přítomno celkem dvanáct dětí. Děti jsem si nejprve svolala do kruhu. Následně jsem jim představila obrazový materiál, který vyobrazoval jednotlivé pohyby, které vytvářejí zvuk. Měla jsem zde zobrazeno tleskání, dupání, plácání do stehů a bouchání do země. Dětem jsem tyto obrázky představovala po jednom a zároveň jsem jim sama vždy předvedla pohyb, který na něm je. Děti jsem vždy pobídla, aby tento pohyb zopakovaly. Poté jsem jim ukazovala tyto obrázky a děti samy předváděly to, co je na obrázku. Snažila jsem se pomocí obrázků vytvořit určitý rytmus.

Když byly děti s charakterem činnosti seznámeny, popsala jsem jim, co bude následovat, tedy že vždy jedno z dětí mě nahradí a bude ukazovat obrazový materiál tak, aby to ostatní děti měly možnost zopakovat. To jsme následně také provedli. Děti byly aktivní a zapojovaly se.

Všechny děti, které o to stály dostaly příležitost k tomu, aby byly ukazateli obrázků, na základě kterých budou ostatní děti vytvářet rytmický úryvek.

Na závěr činnosti jsem se dětí v kruhu ptala, jak byly s celkovým průběhem spokojeny a zdali by měly zájem si tuto aktivitu v budoucnu zopakovat. Ohlasy byly ve většině případů pozitivní. Některé děti však zdůrazňovaly, že by více preferovaly, kdyby mohly po celou dobu být těmi, kdo pomocí obrazového materiálu ostatním ukazují pohyby, které mají zopakovat.

5.9 Aktivita č. 6 – Hudební pochod

Jedná se o činnost, při které je úkolem dětí vytvořit vlastní pochod za doprovodu vlastních melodií či rytmů. Může být také obohacen o pohybové prvky. Aktivita také dětem pomáhá rozvíjet jejich koordinační a rytmické schopnosti a dovednosti, zároveň však zde mají děti možnost projevit svou kreativitu. Hra je vhodná pro děti ve věku od tří do šesti let.

Popis aktivity:

1. U činností tohoto charakteru je potřebná důkladná příprava pomůcek a zároveň kontrola toho, že jsou v nezávadném stavu. V tomto případě je nutné nachystat dostatek hudebních nástrojů, jako jsou bubny, tamburíny, zvonky, kastaněty, triangly a různá chrastítka.
2. Ve druhém kroku je třeba dětem důkladně celou činnost popsat a vysvětlit, jak bude probíhat.
3. Když je dětem jasné, jak bude aktivita probíhat, úkolem učitele je zvolit dítě, které povede skupinu a zároveň bude určovat tempo pochodu. Vedoucí se mohou v průběhu celé činnosti střídát. Záleží na učiteli, jak bude aktivitu organizovat.
4. Následně se všechny děti s hudebními nástroji v ruce seřadí do řady za dítě, které má vést skupinu. Poté, co jsou v řadě, může první dítě vykročit. Děti se ve stejném tempu vydají za ním. Je vhodné, aby dítě, co tento hudební pochod vede, udávalo pomocí dřívěk rytmus.
5. Poté se děti po jednom (tak, jak jsou seřazeny za sebou) přidávají s různými zvuky, ťukáním, melodiemi či pohyby, dokud není zapojena celá třída.
6. Celá aktivita může být následně opakována s jiným dítětem, které pochod povede. Pokud na to dostačují prostory mateřské školy, lze děti rozdělit na dvě skupiny a realizovat tuto činnost tak v těchto skupinách souběžně.

Během této činnosti je třeba děti povzbuzovat k tomu, aby vytvářely různé hudební melodie či rytmy spolu s ostatními dětmi a aby se tak nebály kreativně projevit. Děti také můžeme povzbudit k tomu, aby v rámci této činnosti využili i jiné, bezpečné předměty, než jsou pouze připravené hudební nástroje (např. PET lahve nebo hůlky).

Kategorie hudební činnosti: Hudebně pohybové

Cíle z pohledu učitele:

- Podpořit motorické schopnosti dětí.
- Podpořit kreativitu dětí.
- Podpořit spolupráci a komunikaci mezi dětmi.

Cíle z pohledu dítěte:

- Kráčet v rytmu pochodu.
- Vytvářet různé rytmy a melodie.
- Spolupracovat s ostatními dětmi.

Kompetence:

- Dítě se zapojí do hudebního pochodu.
- Dítě pomocí hry na nástroj interpretuje různé zvuky či melodie.
- Dítě je schopno se domluvit s vrstevníky na spolupráci v rámci dané činnosti.

Organizační forma: Řízená činnost**Výuková metoda:** Interpretace, předvádění

Prostředky a pomůcky: Různé Orffovy hudební nástroje v dostatečném počtu pro všechny přítomné děti

Průběh výstupu:

Během realizace této činnosti bylo ve třídě celkem čtrnáct dětí.

Činnost jsem zahájila svoláním dětí do kruhu, ve kterém dětem bylo vysvětleno, jak bude celá tato činnost probíhat. Popsala jsem jednotlivé kroky, které jsou uvedeny v textu výše (Popis aktivity). Následně jsme se pustili do realizace. Zpočátku měly některé děti problém se zapojením, jelikož pro ně bylo náročně zkoordinovat pohyb se zvukem. V takovémto případě jsem dětem nechala dostatek prostoru k tomu, aby samy zvážily, zdali (a kdy) se chtějí připojit. Celou činnost jsme několikrát opakovali, hlavně proto, aby si každý, kdo chtěl, mohl vyzkoušet roli dítěte, která celý hudební pochod vede.

Poté, co byla činnost u konce, jsem se pokusila o získání zpětné vazby od dětí pomocí otázek, zdali byly s celkovým průběhem a charakterem činnosti spokojeny a co na ní oceňují nejvíce,

a co naopak nejméně. Ve většině případů byla zpětná vazba pozitivní. Jedno z dětí mi však vytklo, že ve třídě byl během realizace přílišný hluk.

6 EVALUACE

Evaluace je jednou ze stěžejních částí této bakalářské práce a je rozčleněna do tří podkapitol. V první z nich je vlastní reflexe a následuje hodnocení učitelkou, která byla po celou dobu realizace mých činností přítomna a poskytla mi zpětnou vazbu. Předmětem třetí podkapitoly je srovnání vlastní reflexe a hodnocení učitelkou.

6.1 Vlastní reflexe

Během reflektování realizovaných činností jsem se snažila o zamyšlení se nad tím zdali byl naplněn hlavní cíl, tedy podpora hudební tvořivosti a také splnění jednotlivých cílů, dále jestli mé aktivity byly přiměřené vzhledem k věku dětí, poté to, jestli jsem adekvátně reagovala na aktuální potřeby přítomných dětí, následně jsem se zamýšlela nad tím, jestli zvolená organizační forma, výuková metoda či pomůcky byly vhodně zvoleny. Dále jsem reflektovala i to, jestli jsem v rámci realizace aktivit vytvořila dětem prostředí, ve kterém se mohou cítit bezpečně a nemusejí se bát se zde kreativně projevit.

Aktivita č. 1: Autorská melodie

Během této aktivity měly děti možnost se kreativně projevit. Pomocí nachystaných pomůcek měly děti příležitost stát se hudebním skladatelem a na základě práce s xylofonem složit vlastní úryvek instrumentální skladby.

V průběhu této činnosti došlo k naplnění mých předem stanovených cílů, aktivitu tedy považuji za úspěšnou.

Některé tříleté děti měly lehký problém s pochopením celé koncepce aktivity, když jim však bylo názorně (z mé strany, nebo ze strany jiných dětí) ukázáno, jak postupovat, nebyly zde další problémy.

Aktivita byla dopředu dostatečně promyšlena a nachystána (včetně pomůcek).

Aktivita č. 2: Práce s příběhem

Realizaci této činnosti považuji za adekvátně provedenou. Děti zde měly možnost kreativně ztvárnit a znázornit charakteristické rysy jednotlivých postav. Ačkoliv tato činnost byla časově náročnější, vzhledem k její povaze (měla více jednotlivých různorodých kroků) děti ve většině případů neměly problém s udržením pozornosti po celou dobu tohoto výstupu.

Během mluveného projevu jsem se zaměřovala na správnou intonaci, aby tak děti neměly problém s již zmíněným udržením pozornosti.

Co se týká hlavního cíle nejen této, ale všech aktivit, kterým je podpora hudební tvořivosti dětí, troufám si říci, že byl naplněn. Jak jsem zmínila výše, děti zde pomocí hudebních nástrojů představovaly a vyjadřovaly znaky postav z příběhu, se kterým byly seznámeny.

Aktivita č. 3: Hudební pexeso

Během této činnosti měly děti možnost se kreativně projevit pomocí reprodukce různých melodií či zvuků. Jak jsem již zmínila, některé děti měly zpočátku problém se kreativně projevit, nicméně po navedení již byly schopny ve dvojici určitý úryvek či zvuk vymyslet. Celkem zde bylo sedm dvojic (a jedna dvojice „hrála pexeso“) a objevily se zde zvuky jako je ťukání, tleskání, dupání určitým rytmu, popěvek úryvku lidové písně s názvem Travička zelená, dále popěvek písně Pec nám spadla, poté se zde také vyskytlo plácání o stehna a v poslední řadě také ťukání dlaněmi o tváře. S tímto výsledkem jsem byla velmi spokojena, ačkoliv jsem ještě před realizací předpokládala, že se děti pokusí vytvořit vlastní melodii, nebo že budou převládat především popěvky známých písní, přičemž převládaly různé zvuky, které děti vytvořily. I tak jsem však s výsledkem spokojena, jelikož hlavní cíl, a sice dodržet hudební tvořivost dětí, byl naplněn.

Aktivita č. 4: Vlastní nástroj

U realizace těchto činností jsem zaznamenala, že některé děti byly zklamané, když se snažily vytvořit zvuk podobným principem jako ostatní, ale nedařilo se jim, případně zvuk byl tišší, než si to představovaly (např. ťukání do koberce). V takovémto případě jsem se je snažila podpořit v tom, aby se nevzdaly a zkoušely hledat určitý předmět dál.

Nakonec se všem dětem povedlo najít předmět, díky kterému mohly vytvořit uspokojivý zvuk.

Během celé činnosti jsem všechny děti obcházela a individuálně si všímala toho, na jaké nástroje zvuky vytvářejí. Pokud chtěly, mohly mi samy interpretovat krátký úryvek na jejich „nástroj“.

Co se týká společné interpretace písně, myslím si, že byla obstojná. Některé děti byly schopné vytvářet zvuk v rytmu písní, pro některé to však bylo náročné, a proto měly příležitost obohatit píseň o vlastní rytmický doprovod.

Celkově však tuto aktivitu hodnotím pozitivně, jelikož došlo k hlavnímu cíli, a to k tomu, že děti měly možnost se samy kreativně projevit.

Délka činnosti byla v tomto případě adekvátní vzhledem k věku dětí.

Aktivita č. 5: Hudební interpretace

Tuto činnost vnímám jako vcelku zdařilou. Děti se do ní aktivně zapojovaly. Měly zde možnost vyjádřit svou kreativitu pomocí různých pohybů. Některé úryvky byly pomalejší a některé rychlejší, což vnímám velmi pozitivně. Každé dítě mělo úryvek jiného charakteru a děti se nesnažily dělat vše stejně, ale osobitě.

U této aktivity došlo k dodržení hlavního cíle, a to podpory tvořivosti u dětí, jelikož zde děti mohly vymyslet jakýkoliv rytmický úryvek v tempu podle toho, jak jim to osobně vyhovovalo.

Aktivita č. 6: Hudební pochod

Během realizace této činnosti měly děti možnost projevit své hudebně-tvořivé schopnosti a dovednosti v rámci hudebního pochodu. Měly dostatek prostoru k seberealizaci. Během této aktivity došlo k dodržení předem stanovených cílů. Děti se aktivně zapojovaly do této činnosti.

6.2 Hodnocení učitelkou

Během realizace aktivit byla přítomna učitelka, která mi následně poskytla nejen konzultace (vždy v den realizace jednotlivých činností) a poté mi také napsala písemné hodnocení jednotlivých činností, které je uvedeno v této kapitole. Následně mi také bylo poskytnuto celkové hodnocení.

Aktivita č. 1: Autorská melodie

Adekvátně zvolená aktivita, u které měly děti prostor k tomu, aby se rozvíjely po své kreativní stránce. Oceňuji dobře zvolenou motivační část i celkový průběh. Studentka v předstihu nachystala všechny potřebné předměty, které k činnosti potřebovala. Činnost byla spíše vhodná pro děti od čtyř let, pro ty mladší byla náročná na pochopení.

Aktivita č. 2: Práce s příběhem

Aktivita byla zajímavá. Zpočátku se některé děti styděly, nejspíš proto, že studentku neznaly. Nakonec se ale zapojili skoro všichni a bylo zřejmé, že se jim aktivita líbila. Když mi studentka tento výstup popisovala před realizací, myslela jsem si, že to bude pro děti dlouhé a že neudrží pozornost. S tím nebyl problém. Děti díky tomu, že se u výstupu jednotlivé činnosti střídaly vesměs neměly problém s udržením pozornosti. Jako plus vidím představení

příběhu bez obrazového materiálu, díky čemuž měly děti možnost rozvíjet svou představivost.

Aktivita č. 3: Hudební pexeso

Výstup studentky byl podle mě dobrý. Myslím si, že se dětem činnost líbila a že je také bavila. Děti se tu mohly pomocí zvuků a melodií vyjádřit. Pro některé děti to bylo trochu obtížné, studentka si však poradila a těmto dětem pomohla. Dětem poskytla srozumitelné pokyny vzhledem k jejich věku.

Aktivita č. 4: Vlastní nástroj

Tento výstup byla zajímavý. Studentka využila předměty, které původně sloužily k jiným účelům, jako hudební nástroje a povedlo se jí zapojit všechny děti. I když zezáátku vypadalo, že se všechny děti nebudou chtít zapojit, jelikož jim jejich nástroj nehrál podle představ. Děti se u tohoto výstupu mohly projevovat tvořivě a ukázat, co v nich je.

Aktivita č. 5: Hudební interpretace

Tato hra byla mírně chaotická, avšak zajímavá, u které mohly děti pomocí práce s obrázky se hudebně projevit.

U toho, když studentka chtěla, aby děti po jednom zobrazovaly pohyby obrázky vznikl zmatek, protože skoro všechny děti chtěly participovat jako první. Nakonec si však studentka vytvořila určitý systém a děti ubezpečila, že se všechny mohou zapojit. Aktivitu hodnotím jako velmi dobrou a vhodnou vzhledem ke věku dětí.

Aktivita č. 6: Hudební pochod

Tato hra byla pro děti velmi obohacující. Podobnou činnost děti dosud neznaly a proto vypadaly, že jsou rády, že se mohou zapojit, a že je činnost zaujala. Studentka se snažila o to, aby se děti pomocí hudebních nástrojů a melodií samy projevovaly, což se jí také povedlo. Na dětech také bylo vidět, že mají radost, že si mohou zahrát na hudební nástroje. Nejdříve jsem měla strach, že to bude příliš hlučné, studentka však v případě velkého hluku nebo zmatku zahrála tři tóny na triangel. To byl signál pro děti, aby se snažili být méně hluční a věnovat se hudbě.

Celkové hodnocení studentky

Studentka v naší mateřské škole celkem realizovala šest aktivit. Aktivity se mnou předem vždy probrala a vysvětlila mi, jak budou probíhat a co k nim bude potřebovat. Měla je včetně

pomůcek pečlivě připraveny. Jelikož jsme jednotřídní mateřská škola, ve které jsou děti od tří do sedmi let, je obtížným úkolem vymyslet aktivitu vhodnou pro tak velké věkové rozpětí. Ve většině případů si s tímto studentka poradila úspěšně. Některé z jejích výstupů nejsou vhodné pro děti tříleté, protože to pro ně bylo příliš obtížné. K dětem studentka přistupovala hezky a byla empatická. Při práci používala správnou intonaci hlasu.

6.3 Porovnání vlastní reflexe a hodnocení učitelkou

Tato tabulka obsahuje srovnání vlastní reflexe a hodnocení učitelkou a vychází ze dvou předchozích kapitol. U každé z aktivit jsou vždy uvedeny jak kladné (označeny znakem +), tak záporné mezníky (označeny znakem -) jednotlivých aktivit.

Název aktivity	Reflexe	Hodnocení učitelkou
Aktivita č. 1 – Autorská melodie	+ Došlo k naplnění cíle, děti měly možnost vymyslet vlastní melodický úryvek -Pro tříleté děti byla činnost příliš složitá a potřebovaly více času a názorných ukázek	+Adekvátně zvolena motivační část -Aktivita je vhodná spíše pro děti od čtyř let
Aktivita č. 2 – Práce s příběhem	+Došlo k naplnění stanovených cílů -Časová náročnost činnosti	+Originální provedení celé aktivity +Představení příběhu bez obrazového materiálu (děti mohly rozvíjet svou představivost) +Střídání jednotlivých činností
Aktivita č. 3 – Hudební pexeso	+Originální projevy dětí -Ostýchavost dětí na začátku činnosti	+Srozumitelné pokyny vzhledem k věku dětí -Pro některé děti byla činnost příliš obtížná
Aktivita č. 4 – Vlastní nástroj	+ Adekvátní délka činnosti +Došlo k naplnění cílů -Pro některé z dětí byla činnost z počátku příliš obtížná a potřebovaly detailnější vysvětlení	+Všechny děti se zapojily +Využití potenciálu dětí
Aktivita č. 5 – Hudební interpretace	+Aktivní zapojení dětí +Příležitost vyjádřit svou kreativitu pomocí pohybu +Došlo k naplnění cíle	-Mírně chaotická hra +Pečlivě provedená příprava činnosti +Adekvátní vzhledem k věku dětí
Aktivita č. 6 – Hudební pochod	+Aktivní zapojení dětí do činnosti +Cíle byly naplněny	+Originální činnost, která děti zaujala +Všechny děti se zapojily

Tabulka 2 Porovnání vlastní reflexe a hodnocení učitelkou

V této tabulce lze vidět přehled jednotlivých aspektů, které jsme já a učitelka považovaly za důležité. U některých bodů se shodujeme, u některých zase vnímáme danou činnost jinak. U aktivity č. 3 je zajímavé vidět různé pohledy na danou věc. Já jsem měla pocit, že děti se během ní projevují ostýchavě, učitelka to však vyhodnotila jako obtížnou pro mladší děti. U aktivity č. 5 jsem já osobně celý průběh vnímala jako zdařilý a adekvátní, učitelka však tuto činnost označila jako mírně chaotickou, jelikož zde děti měly možnost volného projevu při hře na nástroje. Z tabulky však vyplývá naše většinová shoda.

Při porovnání reflexe a hodnocení učitelky lze říct, že jednotlivé navržené aktivity podporují hudební tvořivost dětí a že jsou adekvátní pro využití v praxi mateřských škol.

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Mnou navržené aktivity jsou určeny pro podporu hudební tvořivosti dětí. Usilují tedy o to, aby se dítě samo kreativně projevilo na základě navedení učitele a jeho pokynů.

Pro realizaci aktivit je klíčová volba vhodného místa, kde se děti budou cítit komfortně a nebudou mít strach se zde kreativně projevit. Podnětné prostředí v mateřské škole je velmi důležité pro podporu tvořivosti.

V aktivitách, které jsem navrhla, se pracuje s lidovými písněmi. Myslím si, že je vhodné zde zařadit již dobře známé písně, lze však také zařadit písně méně tradiční, aby tak došlo k ozvláštnění dané činnosti a děti se tak setkaly s něčím doposud neznámým.

Prostředek, který v kontextu doporučení pro praxi mateřských škol je velmi podstatný, je vybavenost mateřské školy hudebními nástroji. Dále stojí za zmínku, že pokud během dílčích aktivit pracujeme s nástroji (ať už Orffovými či s kytarou nebo s klavírem) je vždy třeba provést kontrolu, zdali jsou v použitelném stavu vzhledem k prostředí mateřské školy. Toto se samozřejmě netýká pouze hudebních nástrojů, ale všech pomůcek, které jsou zde využívány.

Při realizaci jednotlivých aktivit je třeba dbát na to, aby děti měly vždy dostatek času pro realizaci jednotlivých činností. Mělo by se jim dát najevo, že není třeba jednotlivé kroky provádět ukvapeně a že mají dostatečný prostor a podporu pro jejich provedení.

Dále je třeba činnosti přizpůsobovat věku dětí, jelikož některé z nich mohou být pro tříleté děti příliš složité. Je třeba si je tedy vždy přizpůsobit na základě konkrétní třídy.

Velmi důležitou složkou realizace aktivit je dle mého názoru závěrečné hodnocení dětmi. To může být provedeno různými způsoby, záleží na tom, co učitel, který bude činnost realizovat, nejvíce vyhovuje. Rozhodně by však nemělo být opomíjeno anebo bráno jako krok, který není podstatný.

Podpora nejen hudební tvořivosti u dětí předškolního věku je velmi důležitá.

ZÁVĚR

V mé bakalářské práci jsem se zabývala návrhem aktivit podporujících hudební tvořivost dětí předškolního věku. V teoretické části jsem uvedla a detailně rozebrala stěžejní témata, jako je tvořivost, hudební tvořivost a následné propojení těchto dvou témat.

Praktickou část bakalářské práce dále tvořil návrh konkrétní sady aktivit, jejichž cílem je podpoření hudební tvořivosti dětí předškolního věku. Následovalo ověření těchto aktivit v prostředí mateřské školy a poté jejich celková evaluace a doporučení pro praxi mateřských škol.

Proces psaní této práce pro mě byl velkým přínosem. Osobně mám k hudbě velmi blízko a během tvorby této práce jsem měla možnost dozvědět se mnoho podstatných informací a poznatků, které mi budou nadále, jak v profesním, tak v osobním životě, velmi nápomocné.

Aktivitami, které jsou stěžejním bodem praktické části, jsem se ve velké míře, jak už z názvu této práce vyplývá, snažila cílit na tvořivost dětí, která je v dnešní době velmi žádaná.

Její rozvíjení u dětí je proto velmi důležité. Dává jim totiž velkou příležitost do jejich budoucího života ve společnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Beaty, J. J. (2017). *Skills for Preschool Teachers* (10th ed.). Boston, MA: Pearson.
2. Beránková, P. (2008). *Tonální a harmonické cítění jako základ tvořivého projevu v hudební výchově* (Disertační práce). Praha: Univerzita Karlova.
3. Besançon, M., Lubart, T., Barbot, B. (2013). *Creative giftedness and educational opportunities*. Paříž: Educational and Child Psychology.
4. Burton, S. L., & Taggart, C. C. (Eds.). (2011). *Learning from Young Children Research in Early Childhood Music*. Plymouth: Published in partnership with MENC: The National Association for Music Education.
5. Dongauser E. V., Nezhinskaya T. A., & Glazyrina, E. Yu. (2020). *Development of Creative Abilities of Preschool Children Using Musical Digital Technologies*. In E. V. Dongauser, *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, vol. 437 (pp. 187–191). Atlantis Press.
6. Komárková, Š. (2021). *Muzikopohádky*. Praha: Portál.
7. Königová, M. (2007). *Tvořivost: techniky a cvičení*. Praha: Grada.
8. Kořátková, S. (2005). *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Praha: Grada.
9. Lindeman, C. (2018). *Musical Children: Engaging Children in Musical Experiences*. New York: Taylor & Francis.
10. Maňák, J. (1998). *Rozvoj aktivity, samostatnosti a tvořivosti žáků*. Brno: Masarykova univerzita.
11. Miendlarzewska, E. A., & Trost, W. J. (2014). *How musical training affects cognitive development: rhythm, reward and other modulating variables* [Online]. In *Frontiers in Neuroscience* (Vol. 7). <https://doi.org/10.3389/fnins.2013.00279>
12. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. (2021). Praha: Výzkumný ústav pedagogických věd. Dostupné z <https://www.msmt.cz/file/45304/>
13. Nádvořníková, H., Hanzlová, B., Hazuková, H., Ležalová, R., Pišlová, S., Štefánková, Z., & Váchová, A. (2014). *Rozvíjíme vnímání a tvořivost dětí: dítě a jeho psychika - poznávací schopnosti a funkce*. Praha: Raabe.

14. Petruš-Kicková, P. (2017). *Poznáváme, hýbeme se a tvoříme: činnosti pro děti od 2 do 3 let*. Praha: Portál.
15. Raková, M., Štíplová, L., & Tichá, A. (2012). *Zpíváme a tvoříme s malými*. Brno: Edika.
16. Rejzek, J. (2001). *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda.
17. Sarrazin, N. (2016). *Music and the Child*. New York: Open SUNY Textbooks.
18. Sedlák, F., & Váňová, H. (2013). *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum.
19. Slavíková, P. (2020). *Dětská hudební tvořivost v preprimárním vzdělávání*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.
20. Szobiová, E. (2016). *Tvorivosť – poznávanie tajomstiev*. Plzeň: Vydavateľství a nakladateľství Aleš Čeněk.
21. Thomas, A. & McInnes, K. (Eds.). (2016). *Teaching Early Years*. Los Angeles, CA: SAGE Publications Ltd.
22. Tichá, A. (2014). *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let* (Vyd. 3). Praha: Portál.
23. Vágnerová, M., & Lisá, L. (2021). *Vývojová psychologie: dětství a dospívání* (Vydání třetí, přepracované a doplněné). Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum.
24. Zhang, S. (2020). *The Positive Influence of Music on the Human Brain [Online]*. In *Journal of Behavioral and Brain Science* (Vol. 10, pp. 95-104). <https://doi.org/10.4236/jbbs.2020.101005>
25. Žák, P. (2017). *Kreativita a její rozvoj* (2. aktualizované a doplněné vydání). V Brně: Motiv Press.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

RVP PV Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Didaktická strategie aktivit	33
Tabulka 2 Porovnání vlastní reflexe a hodnocení učitelkou	54

